Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Економічний факультет

Кафедра бізнесу та управління персоналом

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

Методологія наукових досліджень у підприємництві, торгівлі та біржовій діяльності

обов'язкова

Освітньо-наукова програма:	Підприємництво, торгівля та біржова діяльність
Спеціальність:	076 Підприємництво та торгівля
Галузь знань:	07 Управління та адміністрування
Рівень вищої освіти:	третій (освітньо-науковий)
Факультет:	економічний
Мова навчання:	українська
Розробник:	**Лопатинський Юрій Михайлович**, завідувач кафедри бізнесу та управління персоналом, доктор економічних наук, професор
Профайл викладача:	http://econom.chnu.edu.ua/kafedry-ekonomichnogo-fakultetu/kafedra-ekonomiky-pidpryyemstva-ta-up/kolektyv-kafedry/lopatynskyy
Контактний тел.:	
E-mail:	y.lopatynskyi@chnu.edu.ua
Сторінка курсу в Moodle:	https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=3205
Консультації:	консультації - згідно з графіком

1. Анотація дисципліни

Навчальна дисципліна «Методологія наукових досліджень у підприємництві, торгівлі та біржовій діяльності» віднесена до групи обов'язкових дисциплін циклу професійної підготовки за освітньо-науковою програмою спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля». Вивчення дисципліни дає можливість здобувачеві набути досвіду організації наукових досліджень на підприємствах, в організаціях та установах, які займаються науковою діяльністю.

Аргументованість вивчення дисципліни «Методологія наукових досліджень у підприємництві, торгівлі та біржовій діяльності» полягає в тому, що вона забезпечує надання здобувачам знань з наукознавства, наукової роботи, методології, методики та організації науково-дослідницької діяльності, а також підготовки здобувачів до виконання дисертаційної роботи та інших видів наукових пошуків.

2. Мета навчальної дисципліни:

Метою навчальної дисципліни є формування у здобувачів сучасного наукового світогляду, висвітлення і доведення до свідомості слухачів теоретичних основ, питань методології, методики, технології та організації науково-дослідницької діяльності, тобто теоретичного й практичного підґрунтя для ефективного проведення наукових досліджень аспірантами. Оволодіння методологією і методами дослідження сприяє розвиткові раціонального творчого мислення, оптимальній організації наукової творчості.

3. Пререквізити.

Вивчення даної навчальної дисципліни здобувач розпочинає, прослухавши комплекс навчальних дисциплін ОР «Бакалавр» та ОР «Магістр».

Навчальна дисципліна вивчається аспірантами 1 року навчання у 2 семестрі після вивчення дисциплін «Філософія та методологія науки», «Економічна діагностика та аналіз підприємницької діяльності», «Педагогічний професіоналізм викладача ЗВО».

Ефективність засвоєння дисципліни зростає при вивченні разом з іншими вибірковими освітніми компонентами («Академічна доброчесність та якість освіти», «Європейські цінності та традиції економічної науки»).

Постреквізити. Навчальна дисципліна забезпечує формування у здобувачів навичок використання та розвитку творчого потенціалу, активізації здібностей до наукової на науково-педагогічної діяльності, що сприяє написанню дисертаційної роботи.

4. Результати навчання

Відповідно до освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 076 «Підприємництво та торгівля» вивчення дисципліни сприяє формуванню компетентностей та програмних результатів навчання:

Загальні та фахові компетентності

ЗК01. Здатність розв'язувати комплексні проблеми у сфері підприємницької, торговельної та біржової діяльності на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності

ЗК03. Здатність працювати автономно.

СК01. Здатність планувати і виконувати оригінальні дослідження на відповідному рівні, досягати наукових результатів, які можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях, впроваджені у практичну діяльність, що створюють нові знання у підприємницьких, торговельних та біржових структурах та/або дотичних до них міждисциплінарних напрямах.

СК02. Здатність продукувати, обґрунтовувати нові ідеї, гіпотези і моделі та приймати науково обґрунтовані рішення у підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності.

СК04. Здатність усно та/або письмово презентувати, обговорювати, апробовувати результати досліджень, розробок, проєктів українською та іноземною мовами.

СК05. Здатність до критичного переосмислення і розвитку сучасних теорій, методологій,

об'єктів досліджень й практик, із застосуванням системного підходу до врахування неекономічних аспектів з різних галузей знань, у підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності.

СКО9*. Здатність розвивати інноваційні соціальні навички, ефективно поєднувати наукові здобутки та педагогічну майстерність, використовувати сучасні технології і методи навчання у викладанні економічних дисциплін.

СКО10*. Здатність до професійної комунікації, ведення дискусії, переконливого та аргументованого відстоювання власної думки з повагою до індивідуального та культурного різноманіття й системи цінностей в умовах міжособистісної та міжкультурної взаємодії.

Результати навчання:

РН02. Глибоко розуміти загальні принципи та методи економічних наук, методологію наукових досліджень, застосовувати їх в процесі проведення власних дослідженнях у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності, а також у викладацькій практиці.

РН05. Застосовувати сучасні методи та інструменти наукових досліджень та інноваційної діяльності для отримання нових знань та/або розв’язання комплексних проблем у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності, а також у дотичних міждисциплінарних напрямах.

РН08. Формулювати та перевіряти гіпотези, використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, актуальні літературні та інформаційні джерела, результати теоретичного аналізу, моделювання, експериментальних досліджень.

РН09. Планувати і виконувати теоретичні та/або емпіричні дослідження з використанням сучасних методів й інструментів, здійснювати критичний аналіз результатів власних або сторонніх досліджень у контексті усього комплексу сучасних знань щодо проблем у сфері підприємництва, торгівлі, біржової діяльності та дотичних міждисциплінарних напрямів, з дотриманням норм академічної і професійної етики.

РН11. Вільно презентувати, обговорювати державною та іноземними мовами результати досліджень, наукові та/або прикладні проблеми підприємництва, торгівлі, біржової діяльності, оприлюднювати їх у наукових публікаціях провідних міжнародних видань або впроваджувати у практичну діяльність.

5. Опис навчальної дисципліни

5.1. Загальна інформація

Форма навчання	**Рік підготовки**	**Семестр**	**Кількість**		**Кількість годин**						**Вид підсумкового контролю**
			кредитів	**годин**	**лекції**	**практичні**	**семінарські**	**лабораторні**	**самостійна робота**	**індивідуальні завдання**	
Денна	1	2	3	90	10	20	-	-	60	-	екзамен

5.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
Теми лекційних занять	**Змістовий модуль 1. Теоретико-методологчні основи наукових досліджень**											
Тема 1. Наука та наукові дослідження	10	1	2			7						
Тема 2. Теоретико-методологічні основи науковихдосліджень	10	1	2			7						

Тема 3. Методологія економічних досліджень	10	1	2			7						
Тема 4. Емпірична перевірка гіпотез у дослідженнях підприємництва, торгівлі та біржової діяльност	12	1	4			7						
Разом за ЗМ1	42	4	10			28						
Теми лекційних занять	**Змістовий модуль 2. Основні підходи до організації наукових досліджень**											
Тема 5. Системність у науковому пізнанні	11	1	2			8						
Тема 6. Інформаційна база наукового дослідження	11	1	2			8						
Тема 7. Організаційна складова наукового дослідження	12	2	2			8						
Тема 8. Академічна доброчесність	14	2	4			8						
Разом за ЗМ 2	48	6	10			32						
Усього годин	**90**	**10**	**20**			**60**						

5.3. Зміст завдань для самостійної роботи

Самостійна робота здобувачів з дисципліни «Методологія наукових досліджень у підприємництві, торгівлі та біржовій діяльності» спрямована на узагальнення, засвоєння і закріплення знань та включає такі види робіт як опрацювання лекційного матеріалу, рекомендованої літератури, підготовку до практичних занять, розгляд питань, які виносились на самостійне вивчення, вирішення практичних ситуацій, виконання індивідуального навчально-дослідного завдання, підготовку та презентацію індивідуальних завдань, до відповідних тем дисципліни.

№	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Наука та наукові дослідження Виявлення наукової проблеми та дослідницької прогалини у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності. Наукова комунікація та аргументоване обговорення актуальності власного дослідження. Наукові школи та установи як середовище розвитку досліджень.	7
2	Тема 2. Теоретико-методологічні основи науковихдосліджень Узгодження проблеми, мети, завдань, об’єкта і предмета власного дослідження. Обґрунтування вибору методів відповідно до дослідницьких завдань. Методи спостереження та збору даних.	7
3	Тема 3. Методологія економічних досліджень Склад і структура доказів Особистий архів (бібліотека) дослідника Методи прогнозування	7
4	Тема 4. Емпірична перевірка гіпотез у дослідженнях підприємництва, торгівлі та біржової діяльності Формулювання перевірюваної гіпотези власного дослідження; визначення показників, джерел даних і способу перевірки. Інтерпретація результатів перевірки, належність доказів, обмеження висновків і наукова новизна.	7
5	Тема 5. Системність у науковому пізнанні Виховання творчих здібностей Логічні помилки Проведення соціологічних дослідження	8
6	Тема 6. Інформаційна база наукового дослідження Пошук, критичний добір та систематизація наукових джерел і емпіричних даних. Оцінювання достовірності, повноти й порівнянності даних для перевірки дослідницьких гіпотез. Використання джерел і даних у публікаціях та доповідях; аргументоване представлення результатів.	8
7	Тема 7. Організаційна складова наукового дослідження Розробка програми власного дисертаційного дослідження: завдання, методи, очікувані результати.	8

	Послідовність теоретичного й емпіричного етапів дослідження. Складання індивідуального та робочого планів дослідника. Підготовка результатів до апробації та публікації.	
8	Тема 8. Академічна доброчесність Коректне цитування та розмежування власних результатів і запозичених положень. Запобігання плагіату, фабрикації та фальсифікації даних. Етичне представлення результатів, авторство та відповідальність дослідника. Аналіз ситуацій порушення академічної доброчесності у дослідженнях підприємництва і торгівлі.	8
	Разом	60

<u>За погодженням з викладачем, здобувач може вибрати тему дослідження самостійно.</u>

Критерії оцінювання індивідуального навчально-дослідного завдання

Науково-пошукова робота повинна містити три частини: теоретичну (огляд законодавчої бази, теоретичного матеріалу, досліджень науковців з даної теми), практичну (аналіз статистичних даних, соціально-економічних показників), висновки та пропозиції.

Оцінка *«десять-дев'ять»* ставиться тоді, коли здобувач вільно володіє проблематикою досліджуваної теми, здійснює самостійний аналіз опрацьованого матеріалу, використовує широке коло наукових праць, в тому числі іноземних, робота відповідає всім вищезазначеним вимогам щодо оформлення.

Оцінка *«вісім-сім»* ставиться тоді, коли здобувач при захисті, виявивши належну підготовку, допускає неточності у трактуванні окремих проблем, відчуває певні труднощі в узагальненні теоретичного матеріалу. Є незначні недоліки в змісті та оформленні роботи.

Оцінка *«шість-чотири»* виставляється тоді, коли здобувач орієнтується в тематиці роботи, але не може зробити висновки, пов`язати теоретичні узагальнення, оформлення роботи не відповідає вимогам.

Оцінка *«три-один»* виставляється тоді, коли здобувач за наявності роботи не орієнтується в проблемі та не відповідає на поставлені питання.

6. Освітні технології, методи навчання і викладання навчальної дисципліни

Викладання дисципліни передбачає поєднання основних традиційних та інтерактивних методів аудиторного навчання з елементами електронного навчання та консультування, що передбачає використання сучасних інформаційних технологій та платформ та забезпечує засвоєння програмних результатів навчання.

Методи навчання

МН1 – словесні методи (лекція, дискусія, бесіда, консультація тощо)

МН2 – практичні методи (практичні або лабораторні роботи)

МН3 – бізнес-кейси (індивідуальні або командні)

МН4 – наочні методи (презентації результатів виконаних завдань, ілюстрації, відеоматеріали, тощо)

МН5 – робота з інформаційними ресурсами: з навчально-методичною, науковою, нормативною літературою та інтернет-ресурсами

МН6 – комп'ютерні засоби навчання (онлайн курси – ресурси, web-конференції, вебінари тощо)

МН7 – самостійна робота над індивідуальним завданням або за програмою навчальної дисципліни

7. Контроль та оцінювання результатів навчальних досягнень здобувачів з навчальної дисципліни

Контрольні заходи включають поточний та підсумковий контроль знань здобувача.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та інших видів занять, самостійної роботи і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача до виконання конкретної роботи. Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на завершальному етапі.

Форми та методи оцінювання

МО3 – захист бізнес-кейсів, результатів досліджень

МО4 – аналітичні звіти, реферати, тези доповідей, статті

МО5 – презентації результатів виконання завдань

МО7 – підсумковий контроль – екзамен

МО11 – інші види індивідуальних та групових завдань

Політика щодо дедлайнів та перескладання: Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (-10 балів). Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо академічної доброчесності: Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 20%. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів).

Політика щодо відвідування: Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Критеріями оцінювання є:

при усних відповідях: повнота розкриття питання; логіка викладання матеріалу; використання основної та додаткової літератури; аналітичні міркування, уміння робити порівняння, висновки; уміння аналізувати теоретичні проблеми з урахуванням світової і вітчизняної практики;

при виконанні письмових завдань: повнота розкриття питання, аргументованість і логіка викладення матеріалу, використання літературних джерел, законодавчих актів, прикладів та фактичного матеріалу тощо; цілісність, системність, логічність, уміння формулювати висновки;акуратність оформлення письмової роботи.

Максимальна оцінка знань здобувача під час навчальних занять за кожну тему (опитування,тестування), виконанні завдань для самостійної роботи, підготовці есе – 5 балів.

Проведення підсумкового контролю здійснюється у формі екзамену в обсязі навчального матеріалу, визначеного навчальною програмою дисципліни і в терміни, передбачені графіком навчального процесу. Загальна підсумкова оцінка з дисципліни (максимум 100 балів) визначається як сума балів поточного і модульного контролю та результатів екзамену (як можливість отримання додаткових балів, якщо набрані протягом семестру бали не влаштовують здобувачів). У випадку отримання менше 50 балів за результатами загального підсумкового контролю, здобувач обов'язково здійснює перескладання для ліквідації академічної заборгованості.

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання освітньої компоненти.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Зараховано	A (90-100)	відмінно
	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо

Незараховано	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим повторним курсом

Розподіл балів, які отримують здобувачі

Поточне оцінювання (*аудиторна та самостійна робота*)								ІНДЗ	Кількість балів (екзамен)	Сумарна к-ть балів
Денна форма навчання										
Змістовий модуль №1				Змістовий модуль № 2						
Т1	Т2	Т3	Т4	Т5	Т6	Т7	Т8	10	40	100
6	6	6	6	6	7	7	6			

Т1, Т2 ... Т8 – теми змістових модулів.

8. Рекомендована література

Основна література:

1. Андрійчук В.Г., Колесніченко Ю.Ю. Основи наукових досліджень в агробізнесі: навчальний посібник. Київ: КНЕУ, 2018. 491 с.
2. Бірта Г.О. Методологія і організація наукових досліджень. Навчальний посібник. Київ: Центрнавчальної літератури (ЦУЛ), 2016. 142 с.
3. Гуторов О.І. Методологія та організація наукових досліджень: навчальний посібник. Харків: ХНАУ, 2017. 272 с.
4. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Методологія наукових досліджень. Підручник. Київ: Право,2019. 368 с.
5. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Організація та методологія наукових досліджень. Навчальнийпосібник. Київ: Право, 2017. 448 с.
6. Євтушенко М.Ю., Хижняк М.І. Методологія та організація наукових досліджень. Навчальнийпосібник. Київ: Центр навчальної літератури (ЦУЛ), 2019. 350 с.
7. Корягін М.В., Чік М.Ю. Основи наукових досліджень. Навчальний посібник. Київ: Алерта,2019. 492 с.
8. Краус Н.М. Методологія та організація наукових досліджень: навчально-методичний посібник. Полтава: Оріяна, 2012. 183 с.
9. Методика та організація наукових досліджень : Навч. посіб. С. Е. Важинський, Т І. Щербак.Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2016. 260 с.
10. Методологія та організація наукових досліджень: Конспект лекцій. Укладач В.М. Кислий.Суми: СумДУ, 2009. 113 с.
11. Мокін Б.І., Мокін О.Б. Методологія та організація наукових досліджень : навчальний посібник. Вінниця: ВНТУ, 2014. 180 с.
12. Навч. посібник. Харківський національний економічний ун-т. Харків : ХНЕУ, 2005. 96 с.
13. Самсонов В.В., Сільвестров А.М., Тачиніна О.М. Методологія наукових досліджень та приклади її використання: Навч. посібник. К.:НУХТ, 2022. 385 с.
14. Шуст О.А., Варченко О.М., Свиноус І.М., Паска І.М., Стариченко Є.М., Грищенко О.Ю. Економіко-статистичні методи наукових досліджень в економіці: навч. посібник. Біла Церква, 2021. 227 с.
15. Юринець В. Є. Методологія наукових досліджень: навч. посібник. Львів: ЛНУ імені ІванаФранка, 2011. 178 с.

Додаткова література:

1. Андрущенко В., Губерський Л. Соціальна філософія. Київ: Юрінком Інтер, 2016. 552 с.
2. Данильян О.Г., Дзьобань О.П. Філософія. Підручник. Київ: Право, 2020. 432 с.
3. Економічна теорія. За загальною редакцією доктора економічних наук, професора Л.С. Шевченко: Навчальний посібник. Київ: Право, 2019. 268 с.
4. Закон України «Про вищу освіту» № 1556-VII від 01.07.2014 р.

5. Закон України «Про інноваційну діяльність» № 40-IV від 04.07.2002 р.
6. Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність» № 848-VIII від 26.11.2015 р.
7. Ковтун Н.В. Теорія статистики. Підручник. Київ: Знання, 2012. 399 с.
8. Косова Т. Організація і методика економічного аналізу. Навчальний посібник. Київ: Центрнавчальної літератури, 2017. 528 с.
9. Лопатинський Ю.М. Методологія наукових досліджень в умовах невизначеності функціонування підприємств. Одеса: Атлант, 2016. С. 76-77.
10. Мармоза А.Т. Економічна статистика. Підручник. Київ: Центр навчальної літератури, 2017.602 с.
11. Моторин Р.М., Чекотовський Е.В. Статистика для економістів. Навчальний посібник. Київ:Знання, 2013. 381с.
12. Мулик Т. Аналіз господарської діяльності. Навчальний посібник. Київ: Центр навчальноїлітератури, 2017. 288 с.
13. Отич О.М. Методологічні принципи наукового дослідження. *Вісник Чернігівського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*. Чернігів, 2010. С. 41-43.
14. Соколов М., Горлач М., Гущенко В. та ін. Економічна теорія. Підручник. Київ: ЦУЛ, 2019.532 с.
15. Ткач Є., Сторожук В. Загальна теорія статистики. Підручник. Київ: Центр навчальної літератури, 2017. 442 с.
16. Тринька Л., Липчанська (Іванчук) О. Економічний аналіз. Навчальний посібник. Київ: Алерта, 2013. 568 с.
17. Фюрст М., Трінкс Ю. Філософія. Київ: Дух і Літера, 2018. 544 с.
18. Черниш С. Економічний аналіз. Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури,2019. 310 с.
19. Prathapan K. Research Methodology for Scientific Research. Dreamtech Press, 2019. 272 p.

9. Інформаційні ресурси

1. ARCher - інституційний репозитарій відкритого доступу представників Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. URL: https://archer.chnu.edu.ua/
2. База українського законодавства в Інтернет. URL: www.lawukraine.com
3. Велика економічна бібліотека. URL: www.economics.com.ua
4. Державна служба статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua
5. Дніпропетровська обласна наукова бібліотека. URL: www.libr.dp.ua
6. Електронна бібліотека Львівської комерційної академії. URL: www.dev.lac.lviv.ua/lib
7. Електронна бібліотека. URL: www.lib.com.ua
8. Львівська електронна бібліотека ім. В. Стефаника. URL: www.lsl.lviv.ua
9. Міністерство економічного розвитку та торгівлі України. URL: www.me.gov.ua
10. Національна бібліотека наукових видань. URL: www.library.if.ua
11. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського. URL: www.nbuv.gov.ua
12. Національна парламентська бібліотека. URL: www.alpha.rada.kiev.ua
13. Наукова бібліотека ім. Максимовича. URL: www.lib-gw.univ.kiev.ua
14. Нормативні акти України. URL: www.nau.kiev.ua
15. Офіційний сайт Чернівецької обласної державної адміністрації. URL: https://bukoda.gov.ua